

no te 31 ka puea ki Kanataha. Na tenei haerenga i tino rongo nui ai a Rapata i kiia ai hoki ia ko Rore Rapata o Kanataha.

I te whawhai tuatahi ki te Poa i tonoa a Rapata hei whakahaere i te whawhai; kotahi ano tonu ra ki Keepa Taone ka hoki mai i te mea kua houhia te rongo ki te Poa. I muri mai ka whakaturia ia hei kai whakahaere mo nga hoia i te Tonga o Inia, a kihai i roa mo nga hoia katoa i Inia. He tangata a Rapata i whai kia pai ana hoia. I whakakorea e ia te whakatu i te kaaho waipiro ki roto i te puni o nga hoia. Te tino ingoa a te hoia mo Rapata ko "Paapu," i runga i tonu whakapono ka kiia ia ko "Minita Paapu." E 41 nga tau i noho ai a Rapata ki Inia.

I te tau 1892 ka whaka-ariikitia a Rapata, ka noho hoki ia ki te Whare Ariki. I te tau 1895 ka whakatangia ia hei Whiira-Mahera, hei kai whakahaere hoki mo nga hoia o Aerani. No Tihema 23 1899, ka tonoa ia kia haere ki te whakahaere i te whawhai ki te Poa, ko te ra ano tera i tae mai ai te rongo ko tonu tama kua hinga i te whawhaitanga mo te kara i whawhai nei, e whawhai nei tonu papa.

"E haere ana a Rore Rapata"—he karanga i rangona e te katoa.

E haere ana te marohirohi o mua iho ki te hapa, i te patu,

I te karanga a tonu whenua mo te karama o Ingarangi

I te ra pu ano i hinga ai tana tama,

Whakaururu ana te hari me te tangi i te tirohanga atu

Ki ta te hoia whakarongo kua i te kupu tono :
He whakauhi, he waiata mo tenei kaumatua,
He apakura ia mo tana tama kotahi.

R. T. M. KOREE.

HE RONGO PAI.

HE rongo aha? He rongo pai. He aha te pai o tena rongo? Taihoa e whakahoki.

Ko Tihema tenei, ko te marauna whakamutunga o te tau; ko te 25 tenei o nga ra, e kiia nei ko te Kirihiomete, ara ko te ra i whanau ai te Kai-whakaora o te ao. No tenei ra i te tau 1814, ka 86 nga tau ka pahemo ake nei, ka tu a te Matenga ki Te Puna, ka paohia tonu roa, me te whakarongo ano te Maori mohoa ki tetahi korero hou e whakamaorititia ana ki a ratou e Ruatara; he korero tipua ki ta ratou whakarongo atu, otira he korero pai,—he Rongo Pai!

Ko te rarangi o te kauwhau a Te Matenga i a Ruka ii. 10, 11: "He kai-kauwhau tenei ahau ki a koutou mo te hari nui &c." Te tino tikanga o te whakamaoritanga o te reo Ingarahi kia penei: "He kai-kauwhau tenei ahau ki a koutou mo te *rongo pai* o te hari nui &c." Ko te rarangi tenei o te kauwhau tuatahi i kauwhautia ki te whenua o te Maori, a he kupu tino rite rawa.

He aha taua Rongo Pai i kauwhautia e Te Matenga ki o tatou tipuna? He aha taua rongo atahua? He maunga no te rongo ki te whenua, he putanga no te whakanoa pai ki te tangata, (ra 14.) He ao hara tenei na reira ka noho hira-riri ki te Atua, kaore hoki te Atua e pai ki te hara. E tika ana te tangata kia mate mo ona hara, ko te wairua hoki e hara ana ka mate. (Ehek. xviii. 4.) Ehara i te mea ko te wairua e nui ana nga hara e mate, engari ko te wairua e hara ana, ahakoa kotahi ano haranga. (Hem. ii. 10.)

He aha taua Rongo Pai? Ko te whanautanga o te Kai-whakaora (ra 11). Na te aroha o te Atua ki te ao i whanau ai a te Karaiti ki te ao. (Hou. iii. 16.) Na te matenga o te Karaiti i mau ai te rongo ki te whenua. (Ehek. ii. 14, 15; Ro. v. 1; 2 Kri. v. 18.)

He Kai-whakaora a te Karaiti i te tangata i te whiu mo ona hara. (Iha. liii. 5; Kara. iii. 13.) He Kai-whakaora i te tangata e whakawhirinaki ana ki a ia, i ona hara. (Mat. i. 21; Ro. vi. 14.) He mea ke te whakaoranga i te whiu o te hara i te whakaoranga i te hara—ko te whakaoranga i te hara te mea nui, ara i runga i te kaha o te Karaiti ka mutu te noho pononga o te tangata ki te hara, he nui hoki te tangata e pononga ana ki te hara, e whakaro-ngo ana ki nga whakahaunga a te kikokiko. I kauwhautia a te Karaiti ki te iwi Maori hei kai-whakaora i a ratou i nga mahi o te kuare-tanga, i te kai tangata, i te whakapono ki nga atua Maori, i nga mahi katoa e kino ana ki te Atua. Kua ora ranei te iwi Maori katoa i nga mahi e kore nei e tika kia puritia, kia whakapohia i enei ra, i nga ra o te whakapono, i nga ra o te matauranga o te maramatanga? Koia nei ra te Rongo Pai i whakaturia e te anakera ki nga hepara, i kauwhautia e Te Matenga ki te iwi Maori. He rongo pai ranei tenei ki a koe e te kai korero?

Ki a wai te Rongo Pai? Ki nga iwi katoa, (ra 10). Ki nga hapu o te iwi Maori kahore ano kia ata kauwhautia kia ata whakamaramatia te Rongo Pai. Ki nga iwi o te ao kaore ano kia rongo ki te ingoa o te Karaiti. He